

P. JANEZ (FRANC) ŽURGA

8. marca 1969. leta smo se na Žalah pri Kamniku poslovili od geologa p. Janeza Žurge, upokojenega univerzitetnega asistenta. Pokojni p. Janez Žurga je bil rojen 22. septembra 1885. leta v Dolenjem gradišču pri Toplicah na Dolenjskem. Po ljudski šoli v Toplicah in v frančiškanski ljudski šoli v Novem mestu, kjer so odkrili njegovo izredno nadarjenost, se je podal v frančiškansko gimnazijo na Kostanjevici pri Gorici. Tu je končal šest razredov in je na jesen 1905. leta stopil v Novem mestu v frančiškanski red. Po letu noviciata je opravil v šolskem letu 1907-1908 še sedmi in osmi razred ter maturo. Potem je vstopil v bogoslovje, ki ga je študiral v Kamniku in v Ljubljani. V duhovna je bil posvečen 14. julija 1910. leta. Po dodatnem letu študija bogoslovja je dobil pravico opravljati duhovski poklic 10. julija 1911. Od septembra tega leta

pa do začetka prve svetovne vojne je bil katehet in učitelj po različnih ljudskih šolah. Ob začetku vojne so ga poklicali k vojakom, kjer je bil kurat do 17. nov. 1918. leta. Pri svojem delu je pokazal izredno ljubezen in skrb za ranjence in bolnike, za kar je prejel posebno pohvalo. Po končani vojni se je zopet predal svojemu prejšnjemu poklicu do 1920. leta, ko se je po želji svojih predstojnikov odločil za študij na univerzi. V njem so namreč videli bodočega sposobnega profesorja naravoslovnih predmetov na svoji gimnaziji v Kamniku, ki je bila javno priznana. Pokojni p. Janez je zato na njej ponovno opravil maturo, da bi se mogel vpisati na univerzo.

Leta 1920 se je vpisal na univerzo. Študij naravoslovja in geografije je končal 1924. leta, še pred tem je opravil praktični filozofsko-pedagoški izpit pred komisijo filozofske fakultete univerze v Ljubljani, in sicer

5. februarja 1923. leta. Končni izpit iz obeh predmetov je opravil z zelo dobrim uspehom 22. oktobra 1925. leta; za domačo nalogo iz geologije so mu priznali njegovo razpravo: »Skrilavi plašč ob pohorskem granitu, geološko petrografska študija«, za katero je 1924. leta prejel svetosavsko nagrado.

Za študij geologije je pokazal izredno zanimanje. Zato ga je profesor Hinterlechner naprosil, da bi pri njem prevzel delo asistenta. Za tako delo se ni mogel zlahka odločiti. Vedel je, zakaj so ga njegovi predstojniki poslali študirat, zavedal se je tudi, da se s tem pravzaprav odteguje svojemu osnovnemu poklicu, za katerega se je odločil v mladih letih. Šele po dolgotrajnem pregovarjanju se je vdal in tako skušal pozneje izpolnjevati dolžnosti obeh poklicev. Resnosti takega dela se je dobro zavedal, saj je imel že bogate skušnje pri vzgoji mladine, med vojno pa je spoznaval odrasle ljudi, ki so jih mučile poleg osnovne želje, da ostanejo pri življenju, še raznovrstne težave. Za vsakogar je vedel dober nasvet.

Za asistenta pri inštitutu za mineralogijo, petrografijo in nauk o slojišjih tehniške fakultete univerze v Ljubljani je bil izvoljen 1926. leta. Pri tem inštitutu je ostal do svoje upokojitve 1945. leta.

Pri delu je bil reden in vztrajen. Pri tem ga je podpiralo njegovo kleno zdravje, ki je le dvakrat nekoliko popustilo. Leta 1944 se je kot spomin na tegobe, ki jih je preživel v prvi svetovni vojni, pojavila revma; skoraj 4 mesece je ostal doma in je le od časa do časa prišel v inštitut. Po vojni se mu je zdravje tako popravilo, da je spet reševal tudi terenske geološke naloge. Leta 1967 je prebolel težko pljučnico, nakar se je njegova krepka narava upirala smrti še do 5. marca 1969. leta.

Svojo izredno bistrost, ki jo je mogel vsakdo opaziti tudi v njegovih zrelih letih, je izpopolnjeval z marljivostjo in natančnostjo ter veliko ljubeznijo do geologije, pa tudi do vseh drugih panog naravoslovja, saj se pri svojem delu ni nikdar omejeval na geologijo, na študij rudnin in kamenin. Poznal je dobro tudi živalstvo in rastlinstvo ter to svoje znanje lepo izkoristil pri geološkem raziskovanju. S preučevanjem pohorske globočnine je prišel do sklepa, ki je bil v nasprotju z večino starejših pogledov na ta problem. Svoje trditve je podprl z dokazi iz narave, ki jasno govore na teorijo o mlajšem nastanku pohorskega masiva. Takratni ozek krog naših geologov te znanstvene resnice ni sprejel, temveč je nasprotoval njegovemu članku, objavljenemu v Geografskem vestniku leta 1926. To je nekako zavrlo njegov polet v znanstvenem udejstvovanju. Mogoče je bila pri tem najbolj odločilna njegova lastnost, da se ni nikdar potegoval za kakršnokoli čast, častihlepnosti sploh ni poznal. Zato se tudi ni več trudil, da bi dosegel doktorsko čast, ki bi bila za nadaljnjo kariero na univerzi potrebna. Ta naslov si je sicer nameraval pridobiti prav z raziskavami, ki so mu nakopale nasprotja. Od njegovega dela so ostali številni zbruski pohorskih kamenin, ki jih hrani inštitut za mineralogijo in petrologijo univerze v Ljubljani.

Neprijetni dogodki v njegovem življenju na univerzi mu le niso vzeli volje do raziskovalnega in vzgojnega dela. Zavedal se je pomena poljudne znanosti in ko so pri Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani

osnovali knjižno zbirko »Kosmos«, je pri njej prav rad sodeloval s tem, da je prevedel Fersmanovo knjigo: »Iz življenja kamnov«. Prevod je izšel 1935. leta. Z njim je precej poživil zanimanje srednješolcev in drugih ljudi za to panogo naravoslovja.

Njegovo strokovno delo je bilo pestro in bogato. Pri tem so ga vodili njegov dar bistrega opazovanja narave, jasnost pri sklepih ter skrajna odločnost, da se ni nikdar podajal na spolzka tla. Skušal je vedno ostati samo pri tem, kar mu je dajalo njegovo znanje geologije in vsa ta spoznanja skušal povezati z zahtevami in pogoji za posamezne rešitve.

Največ se je udeleževal na področju geoloških raziskav za projektiranje in gradnjo hidroelektrarn. Že 1933. leta je napisal precej obširno poročilo o zaježitvi potoka Prečne ob izviru pri Lukenskem gradu. V tej njegovi dejavnosti opazimo daljši premor do 1941. leta, ko je sodeloval pri geoloških raziskavah soteske Kavčke pri Mostah pri Žirovnici na Gorenjskem. Precej plodno je bilo njegovo sodelovanje pri projektiranju in gradnji naših največjih hidroelektrarn na Dravi. Napisal je tudi več poročil o geoloških osnovah za gradnjo hidroelektrarn na naših manjših rekah, na primer na Kamniški Bistrici (Predaselj, Mecesnovec, Iverje, Grohati potok), v dolini Triglavske Bistrice v Vratih, v dolini Jesenice (pri Plavžu), v dolini Belce pri Bašlju in za sanacijo elektrarne na Hublju pri Vipavi. Prav pri tem objektu je postavil odločno zahtevo po sicer dragi, toda nujno potrebni sanaciji, saj so geološki pogoji zanjo izredno neugodni.

Pri gradnji drugih hidroelektrarn je sodeloval z nasveti pri delu v komisijah, tako na primer v Medvodah in v Mostah pri Žirovnici. S svojim bogatim in temeljitim znanjem geologije je znatno pripomogel k najbolj ustreznim rešitvam problemov, na katere so naleteli med gradnjo elektrarn.

Manj se je bavil z rudarsko geologijo. S tem delom je sicer pričel kaj zgodaj, saj je že 1936. leta napisal poročilo o možnosti nastopanja svinčeve cinkove rude v rudišču Škovec pri Mokronogu. Drugič je nastopil kot strokovnjak za rudarske škode pri posedanju površja nad jamo Orlek pri Zagorju. Pri tem se je postavil v bran pred navedbami strokovnega zagovora tožene stranke, lastnice rudnika Trboveljske premogokopne družbe. Pri samih raziskavah premogišč ni sodeloval. Leta 1952 so ga sicer poklicali v komisijo v Kočevje, vendar se je ni udeležil.

Bolj pogosta so njegova poročila o zalogah in kakovosti kamna v različnih kamnolomih, pa naj so jih odpirali ali razširjali za pridobivanje tolčenca za posipanje in gradnjo cest, ali pa apnenec uporabljali za potrebe kemične industrije. Večino teh ocen je napravil v prvih letih po vojni, ko smo potrebovali precej surovin za industrijo, ki se je naglo razvijala. Podobne naloge je uspešno reševal tudi pri iskanju glin na območju Liboj pri Celju, v okolici Morja pri Slovenski Bistrici, prav posebno pa pri Zalogu in na Kapiteljskem griču pri Novem mestu.

Sodeloval je tudi pri številnih raziskavah za temeljenje, za asanacijo plaznih področij kakor tudi pri gradnji ter vzdrževanju cest in železnic. Njegovo poslednje strokovno delo je bilo posvečeno cerkvi v Tunjicah

1962. leta. Sodeloval je tudi pri projektiranju in gradnji ceste Ljubljana—Kranj (1937. leta) in in pri gradnji ceste na Golnik.

P. Janez Žurga je raziskoval tudi toplice in slatine. Zanj ta dejavnost ni bila kaka posebnost, saj je bil doma iz najožje okolice Dolenjskih Toplic, za katere je zbral številne podatke o razvoju. Sodeloval je nadalje pri preiskavah Laškega, Šmarjeških Toplic in Čateških Toplic ter slatin na območju Nuskove, Serdice in Sotine na Goričkem v Prekmurju.

Pri vsem njegovem delu opazimo, da ga je opravljal z veliko prizadevnostjo in navdušenjem. Malodušje ga je le redko napadlo. Včasih ni bil trdno prepričan, da more dobro opravljati oba poklica, duhovskega in geološkega. Zato se je za nekaj časa odtegnil geološkemu, toda le za nekaj mesecev in to 1934. in 1949. leta. Mogoče so ga k temu sklepu privedli zunanji dogodki ali vplivi, toda v obeh primerih vidimo, da se je mogel geološkemu delu upirati le kratek čas.

Geologija in raziskovanje v tej panogi naravoslovja je pokojnemu p. Janezu Žurgi veliko pomenilo. Na to moremo sklepiti po tehtnih mislih, ki jih podaja v svojih poročilih preprosto in jasno, ne da bi pri tem tekst raztezal s citati tujih del, ki so podala drugačna mnenja o istih problemih. Če pa se z njihovo vsebino strinja, jih navaja samo na kratko z navedbo virov. V glavnem podaja v svojih poročilih le to, kar je opazil v sami naravi, pri čemer svoja bistra opazovanja lepo poveže z zahtevami, ki so jih pri posameznih gradnjah postavili tehniki. O navdušenju za geološko stroko govori tudi vzoren red, v katerem je hranil vsa svoja dela, ki jih je ohranil z redkimi izjemami do svojih poslednjih dni življenja. Tudi za izjeme točno navaja, kdaj jih je izgubil.

Pokojni p. Janez je imel skušnje v spoznavanju človeka. Pridobil si jih je, ko je opazoval razvoj svojih sovrstnikov doma na vasi, na osnovni šoli, kjer je bil sprva učenec, pozneje pa učitelj, in posebno na univerzi, kjer je spremljal ljudi v odločilnih letih razvoja. S svojo neposrednostjo in pripravljenostjo na pomoč si je pridobil med mladino in sodelavci mnogo prijateljev. Vse svoje skušnje je skrbno urejal in usmerjal razvoj prav vsakogar, ki ga je imel za sposobnega, da bi mogel opraviti koristno delo na področju geologije in drugih naravoslovnih ved pri nas. Z izredno bistrostjo je kaj kmalu odkril talente ter jih je s prijazno besedo in primernimi nasveti usmerjal, da bi tudi za univerzo pridobil ljudi, ki bi ji mogli koristiti in ji pridobiti čim večji ugled.

Pri vsem tem ga je najbolj zanimal razvoj človekove osebnosti. Vendar se ni omejil samo na duhovni razvoj, zanimala ga je tudi sama rast ljudi, njihov telesni razvoj, saj je med študijem na univerzi poslušal tudi predavanja o anatomiji, zelo verjetno zaradi skušenj med prvo svetovno vojno. To znanje je najbolje dokazal pri svojem ljubiteljskem delu — rezljanju razpel in soh, na katerih moremo spoznati izredno poznavanje anatomije človeškega telesa. Njegova dela so raztresena po vsej Sloveniji in še prek njenih meja tja do Amerike.

Široka razgledanost pokojnega p. Janeza je prišla najboljše do izraza na geoloških izletih, ki jih je tako rad vodil. Na njih je mogel dobro spoznati posamezne študente in oceniti njihovo sposobnost. S svojim delom je prav na takih izletih dokazal, kako dobro pozna miselnost

doraščajočih ljudi in zato jih je znal lepo pritegniti in vzbuditi v njih zanimanje za znanstveno delo. Večkrat je bila velika stiska za denar, da smo se mogli takih izletov udeležiti, toda vsakokrat smo se veselili in zadovoljni vračali z njim, saj smo po cele dneve preživeli v njegovi kratkočasni družbi in si zbirali znanje, ki nam še danes koristi. Vsaka njegova beseda, pa naj je bila še tako šegava, je bila globoko premišljena, pri vsaki je mislil samo na to, kako bi vzbudil čim večje zanimanje za predmete, ki so mu jih zaupali. Prav s svojo veselo naravo je pritegnil precej ljudi. Pri vsem tem je poznal pravo mero in nikdar ni dovolil, da bi se obnašali tako kot akademikom ne bi bilo primerno.

Pokojni p. Janez Žurga pri svojem univerznem delu ni dosegel visokih naslovov in časti, dosegel pa je to, da je svojim študentom z lastnim delom in življenjem podal lik znanstvenega delavca, ki ga pri njegovih dognanjih prav nič ne ovira, da ne bi povedal resnice vsakomur, pa naj si je želi ali ne. Pokazal jim je, da se le s trdim in sistematičnim delom dá nekaj doseči in da mora biti vsakdo, ki skuša kaj dobrega doseči, sam dober človek. To je vedno in povsod dokazoval s svojim lastnim življenjem in delom.

Jože Duhovnik